

Sabria Safar

*Modersmålslærer og tosproget lærer
Kildevældskolen, Københavns Kommune
sas.kil@ci.kk.dk*

Modersmålets betydning for børns psykiske udvikling

Jeg underviser på en københavnsk folkeskole. Det har jeg gjort i ca. ti år. Jeg kom hertil fra Irak med en uddannelse som geolog for ca. 20 år siden. De første år gik med at passe mine børn og at lære dansk. Det hele gik lidt langsomt de første år, fordi jeg troede, at situationen ville blive bedre i Irak, og at vi skulle flytte tilbage. Det var en svær erkendelse for mig at indse, at jeg ikke ville kunne arbejde som geolog i Danmark. På en måde blev jeg nulstillet, og jeg måtte finde på noget nyt. Jeg tog så en uddannelse som tolk. På et tidspunkt henvendte jeg mig i en børnehave i Mjølnerparken på Nørrebro, hvor næsten alle børnene var tosprogede. Jeg forsøgte at overbevise lederen om, at det ville være en fordel for børnehaven, hvis den havde sådan en som mig, som kunne mange sprog; kurdisk (mit modersmål), arabisk, dari og farsi.

I første omgang fik jeg lov til at komme én dag; siden blev det til to, og sådan fortsatte det, indtil jeg blev ansat som fast vikar. Senere blev jeg ansat som medhjælper i en børnehaveklasse på den skole, hvor jeg stadig er ansat. Jeg var så heldig, at mine kvalifikationer blev anerkendt af mine nærmeste kollegaer og af ledelsen. Jeg fik ansættelse som modersmålslærer og som tosproget støtte i en modtagelsesklasse. Selv om jeg blev godt behandlet, lå det altid i luften, at jeg ikke var uddannet lærer. Derfor er jeg nu i gang med at tage en læreruddannelse. Det er godt; jeg lærer noget nyt, jeg bliver bekræftet i mange ting, som jeg ved fra mine erfaringer, og jeg får fagsprog på mit daglige arbejde.

Under min uddannelse har jeg lært, at modersmål har en afgørende betydning for den personlige og kulturelle identitet og for den intellektuelle og emotionelle udvikling. Overført til praksis i skolen betyder min viden, at jeg får et grundlag for at argumentere for, at det er en fordel for eleverne, hvis de kan bruge deres sproglige og kulturelle mangfoldighed i undervisningen. Det bidrager til forståelse af hinandens kulturer og livsformer og til gensidig respekt mellem mennesker med forskellige baggrunde uanset etnicitet.

Tosprogede børn og unge skal have mulighed for at vælge og udvikle deres to sprog, så de kan bevare og videreudvikle kontakten til børn, unge og voksne, som de deler sproglige og kulturelle baggrunde med. Især har mine erfaringer vist, at det har en

afgørende betydning, at børn kan kommunikere med deres forældre. Det er et problem i dag, at alt for mange af de tosprogede børn, som jeg møder, ikke kan kommunikere med deres forældre på grund af sproglige niveauforskelle. Børnene forstår ikke forældrenes måde at tale modersmålet på, og forældrene forstår ikke børnenes måde at tale dansk på. Det er et problem, som skal tages alvorligt af hensyn til børnenes succes med deres skolegang.

Hvordan støtter jeg eleverne?

Modersmålsundervisningen i modtagelsesklassen er direkte knyttet til klassens undervisning, dvs. at jeg som modersmållærer er en del af klassens team og orienterer om klassens arbejde og årsplan. Eleverne i modtagelsesklassen er gode til deres modersmål. Jeg prøver at udvikle deres modersmål og støtte dem i dansk. Jeg underviser i det samme emne på arabisk. På den måde kan eleverne lære det hurtigere på dansk. Jeg styrker deres selvværd og selvtillid ved at anerkende dem som de personer, de er. De fleste er flygtninge og har meget i deres rygsæk. De skal føle, at de er velkomne og er betydningsfulde for mig og andre. De børn har brug for at blive rost og elsket.

I mine støttetimer i sprogcentret foregår undervisningen både på dansk og arabisk, fordi eleverne hverken er gode til arabisk eller dansk. I de timer støtter jeg eleverne i alle fag, fx i faget dansk. Det være sig indholdsforståelse eller kulturforståelse, holdninger, moral, normer, værdier o. lign. I matematik har de fleste elever svært ved at forstå opgaverne pga. sproget, eller de har brug for, at man kan løse opgaverne på mere end én måde. I andre fag har eleverne et problem, fordi de ikke kender de faglige udtryk på deres modersmål, og det bliver svært at støtte dem.

Modersmålsundervisningen efter skoletid er anderledes, og jeg har det hårdt som underviser, fordi eleverne hverken sprogligt eller aldersmæssigt er en homogen gruppe. Derudover er eleverne meget trætte, når de kommer til modersmålsundervisningen, og de har ikke kræfter til at tage imod undervisningen. De fleste vil hellere tage på fritidshjemmet for at deltage i de aktiviteter, som pædagogerne har planlagt, eller gå hjem for at slappe af. De er ikke stolte af deres sprog, er meget generte og skammer sig over at sige til deres kammerater, at de går til modersmålsundervisning.

De fleste kan ikke tale deres modersmål på samme niveau som dansk, og deres ordforråd er for lille. Derfor kan vi ikke støtte deres modersmål. Som underviser gør jeg alt, for at undervisningen bliver livlig og interessant. Gennem leg og højtlesning eller musik og pc-spil vil jeg nå det, jeg skal nå. Jeg mener ikke, jeg kan fastholde deres koncentration i en hel lektion.

Sprogets betydning for læring og identitet

Nå de tosprogede starter i institutioner, udvikles modersmålet langsommere, hvis modersmålet ikke integreres. Det er alt for almindeligt, at børnene skal lære dansk i stedet for modersmål. Det ville være bedre, hvis de lærte dansk ved siden af modersmålet. Derfor er det meget vigtigt, at modersmålsudviklingen ikke afbrydes under den mest aktive indlæringsperiode, dvs. i småbørnsalderen. Det er vigtigt at være bevidst om, at børnene skal stimuleres både i og på deres modersmål og ikke kun i/på dansk. Modersmålet skal udvikles, for at de tosprogede børn kan have et godt ordforråd på deres førstesprog. Hvis de har et godt ordforråd, kan de bygge videre på det i deres andetsprogstilegnelse. I min uddannelse lærer jeg forskere at kende, som bekræfter mig i sprogets betydning for læring og identitet. Det er bekymrende, hvis det ikke fremgår af den skolepolitik, som gælder for undervisning af tosprogede børn. Det er politikernes ansvar at bygge bro mellem forskning og politik.

For at kommunikationen med tosprogede elever skal lykkes, skal lærerne tage højde for sproglige og kulturelle forskelle. Tosprogede børn har brug for, at deres sproglige og kulturelle kapital/bagage anerkendes både for deres faglige udvikling og samarbejdet med deres forældre.

Åbenheden over for modersmålet i undervisningen i de konkrete faglige situationer giver eleverne mulighed for et personligt sprogligt valg mellem andetsprog og modersmål. Det giver dem bedre mulighed for at tage et personligt ansvar for deres egen læring. Samtidig giver det mulighed for en åben dialog mellem elev og lærer om, hvordan indlæringen bedst foregår, via andetsproget, modersmålet eller måske begge dele.

At vokse op som tosproget med forskellige kulturer er ikke en belastning i sig selv, men kan blive det, hvis skolepolitikken ikke tager udgangspunkt heri. Tosprogede unge er unge som andre unge i Danmark. Det er afgørende, hvordan samfundet, repræsenteret af skolen, møder de unge. Integrationen fremmes, hvis de unges kulturelle baggrund anses for at være en ressource. Det kan være et problem i skolen, at lærerne ikke er overbeviste om, at modersmål spiller en stor rolle for børnenes læring og identitet. Det er derfor ikke kun os tosprogede lærere, som skal uddannes. Vores étsprogede kollegaer har også brug for viden om uddannelse i flerkulturelle samfund.

Danmark som et multikulturelt verdenssamfund

Jeg som tosproget lærer kan tydeligt se, at eleverne føler mindreværd, og at deres modersmål anses for at være et underklassesprog. Skiftende regeringer vil ikke acceptere, at Danmark de sidste 40 år har forvandlet sig fra at være en kulturelt set homogen nation til at være en del af et globalt og et multikulturelt verdenssamfund. Man kan ikke længere sige: Vi er én nation, vi er ét folk, vi har ét sprog og én (dansk)

kultur. Det svarer ikke til virkeligheden. Jeg genkender mine elevers problemer i dagens Danmark. Da jeg kom i skole i Bagdad, talte jeg kun kurdisk. Skolesproget var arabisk. Jeg kan derfor sige: Det giver livslange psykiske mén, når skolegangen ikke er baseret på anerkendelse af modersmålet.